

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Морозова О. Ю., Удалих О. О.

Макіївський економіко-гуманітарний інститут

У статті розглянуто основні методи оцінки інвестиційної діяльності підприємства машинобудування, визначено пріоритетні задачі реформування управлінських механізмів на рівні підприємства.

Однієї з найбільш гострих проблем сучасної України залишається досягнення стабільного економічного зросту. Інвестиційні процеси відносяться до факторів, що оказують безпосередній вплив на динаміку економічного розвитку. Сучасні умови призвели до значного спаду в інвестиційній діяльності. Вихід з інвестиційної кризи можливий лише за умов докорінного реформування системи управління підприємством, її удосконалення за зразком систем управління корпоративного типу, функціонуючих у країнах з розвинутими ринковими відносинами.

В економічній літературі дослідженню проблем управління ефективністю інвестиційної діяльності підприємства присвячено роботи вітчизняних та закордонних учених, а саме Бланка І.А., Ідрісова А.Б., Ковальова В.В., Коссова В.В., Кузнецової О.А., Лівшица В.Н., Ліпсица І.В., Мелкумова Я.С., Патрова В.В., Смоляка С.А., Хачатурова Т.С., Шеремета А.Д., Беренса В., Бивера У., Брейли Р., Брігхема Ю., Гапенськи Л., Коласса Б., Льові Х., Люхемана Т., Майерса С., Манегольда Дж., Розенберга Б., Роса С., Фостера Р., Шاپіро А., Шарпа У., у яких розглядаються способи вибору критеріїв та методи розрахунку показників ефективності інвестиційних проектів, прибутковості підприємства, методи оцінки інвестиційного ризику.

Метою даної статті є дослідження методів оцінки ефективності інвестиційної діяльності для ухвалення управлінських рішень на підприємствах машинобудування.

В умовах ринкової економіки можливостей для інвестування досить багато. Разом з тим будь-яке підприємство має обмежені вільні фінансові ресурси, доступні для інвестування. Тому задача оптимізації інвестиційного портфеля є актуальною. Прийняття рішень інвестиційного характеру, як і будь-який інший вид управлінської діяльності, ґрунтується на використанні різних формалізованих і

неформалізованих методів. Ступінь їхнього сполучення визначається різними обставинами, у тому числі, наскільки менеджер знайомий з наявним апаратом, застосовним у тому чи іншому конкретному випадку. У вітчизняній і закордонній практиці відомий цілий ряд формалізованих методів, розрахунки за допомогою яких можуть бути основою для прийняття рішень в області інвестиційної політики.

Термін «інвестиції» походить від латинського слова «invest», що значить «вкладати» [2]. Галузева структура виробничих капітальних вкладень в Україні вже декілька десятиріч лишається майже незмінною: більш половини їх прямують в промисловість, третя частина – в агропромисловий комплекс, п'ята – в транспортне господарство, зв'язок, будівництво й сферу обслуговування. Майже незмінною залишається галузева структура промислових інвестицій більш 4/5 їх обсягу прямує до важкої індустрії і менш 1/5 – в харчову й легку промисловість [1]. Підприємства машинобудування в сучасних умовах потребують значних інвестиційних вкладень. Важливим для залучення інвестицій є форма власності машинобудівного підприємства та можливість участі у його статутному фонді інвесторів. Це особливо стосується корпорацій машинобудівного комплексу, оскільки саме їх прийнято вважати осередками централізації і концентрації фінансового капіталу у всіх його формах. Для збільшення величини статутного фонду корпорації необхідно створити відповідні умови для залучення фізичних осіб з власним капіталом [3].

Оцінка ефективності інвестиційних проектів є одним з важливих етапів у процесі управління реальними інвестиціями; від того, наскільки якісно виконана така оцінка, залежить правильність ухвалення остаточного рішення про прийнятність конкретного інвестиційного проекту для підприємства. Цінність результатів оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів залежить, по-перше, від повноти і вірогідності вихідних даних, по-друге, від коректності методів, які використовуються при їхній обробці й аналізі.

Методи, які використовуються в аналізі інвестиційної діяльності, можна підрозділити на дві групи: а) методи, що засновані на дисконтованих оцінках; б) методи, що засновано на облікових оцінках.

Метод чистої теперішньої вартості. Цей метод заснований на зіставленні величини вихідної інвестиції (IC) із загальною сумою дисконтованих чистих грошових надходжень, що генеруються нею протягом прогнозованого терміну. Оскільки приплив коштів розподілений у часі, він дисконтується за допомогою коефіцієнта r ,

встановлюваного аналітиком (інвестором) самостійно виходячи з щорічного відсотка повернення, що він хоче чи може мати на капітал, що їм інвестується [5]. При прогнозуванні доходів по роках необхідно по можливості враховувати усі види надходжень як виробничого, так і невиробничого характеру, що можуть бути асоційовані з даним проектом. Так, якщо по закінченні періоду реалізації проекту планується надходження засобів у виді ліквідаційної вартості устаткування чи вивільнення частини оборотних коштів, вони повинні бути враховані як доходи відповідних періодів.

Метод внутрішньої ставки доходності. Під нормою рентабельності інвестиції (IRR) розуміють значення коефіцієнта дисконтування, при якому NPV проекту дорівнює нулю. Зміст розрахунку цього коефіцієнта при аналізі ефективності планованих інвестицій полягає в наступному: IRR показує максимально припустимий відносний рівень витрат, що можуть бути асоційовані з даним проектом. Наприклад, якщо проект цілком фінансується за рахунок позички комерційного банку, то значення IRR показує верхню границю припустимого рівня банківської процентної ставки, перевищення якої робить проект збитковим. На практиці будь-яке підприємство фінансує свою діяльність, у тому числі й інвестиційну, з різних джерел. Як плату за користування авансованими в діяльність підприємства фінансовими ресурсами воно сплачує відсотки, дивіденди, винагороди, тобто несе обґрунтовані витрати на підтримку свого економічного потенціалу. Показник, що характеризує відносний рівень цих витрат, можна назвати "ціною" авансованого капіталу (CC). Цей показник відбиває сформований на підприємстві мінімум повернення на вкладений у його діяльність капітал, його рентабельність і розраховується по формулі середньої арифметичної зваженої.

Економічний зміст цього показника полягає в наступному: підприємство може приймати будь-які рішення інвестиційного характеру, рівень рентабельності яких не нижче поточного значення показника CC (ціни чи джерела засобів для даного проекту, якщо він має цільове джерело). Саме з ним порівнюється показник IRR, розрахований для конкретного проекту, при цьому зв'язок між ними такий. Практичне застосування даного методу ускладнено, якщо в розпорядженні аналітика немає спеціалізованого фінансового калькулятора. У цьому випадку застосовується метод послідовних ітерацій з використанням табульованих значень дисконтуючих множників.

Метод періоду окупності. Цей метод - один з найпростіших і

широко розповсюджений у світовій обліково-аналітичній практиці, не припускає тимчасової упорядкованості грошових надходжень. Алгоритм розрахунку строку окупності (PP) залежить від рівномірності розподілу прогнозованих доходів від інвестиції. Якщо доход розподілений по роках рівномірно, то строк окупності розраховується розподілом одноразових витрат на величину річного доходу, обумовленого ними. При одержанні дробового числа воно округляється у бік збільшення до найближчого цілого. Якщо прибуток розподілений нерівномірно, то строк окупності розраховується прямим підрахунком числа років, протягом яких інвестиція буде погашена кумулятивним доходом. Деякі фахівці при розрахунку показника PP усе-таки рекомендують враховувати часовий аспект. У цьому випадку в розрахунок приймаються грошові потоки, дисконтовані по показнику "ціна" авансованого капіталу. Очевидно, що строк окупності збільшується.

Метод розрахунку коефіцієнта ефективності інвестиції. Цей метод має дві характерні риси: по-перше, він не припускає дисконтування показників доходу; по-друге, доход характеризується показником чистого прибутку PN (балансовий прибуток за мінусом відрахувань у бюджет). Алгоритм розрахунку винятково простий, що і визначає широке використання цього показника на практиці: коефіцієнт ефективності інвестиції (ARR) розраховується розподілом середньорічного прибутку PN на середню величину інвестиції (коефіцієнт береться у відсотках). Середня величина інвестиції знаходиться розподілом вихідної суми капітальних вкладень на два, якщо передбачається, що після закінчення терміну реалізації аналізованого проекту всі капітальні витрати будуть списані; якщо допускається наявність залишкової чи ліквідаційної вартості (RV), то її оцінка повинна бути виключена. Даний показник порівнюється з коефіцієнтом рентабельності авансованого капіталу, що розраховується розподілом загального чистого прибутку підприємства на загальну суму засобів, авансованих у його діяльність (підсумок середнього нетто). Метод, заснований на коефіцієнті ефективності інвестиції має ряд істотних недоліків, обумовлених в основному тим, що він не враховує тимчасовий складової грошових потоків. Зокрема, метод не робить розходження між проектами з однаковою сумою середньорічного прибутку, але сумою прибутку, що варіює, по роках, а також між проектами, що мають однаковий середньорічний прибуток, але генеруючу протягом різної кількості років.

Негативний вплив на інвестиційні процеси в Україні роблять невирішені проблеми в кредитно - грошовій сфері (їх висока вартість

кредиту, низький рівень капіталізації банківської системи); недостатній платоспроможний попит населення; високе податкове навантаження на реальний сектор економіки; недостача коштів в оборотних активах підприємств; необхідність обслуговування значного зовнішнього боргу; відтік капіталу за рубіж; відсутність контролю над застосуванням законодавчої бази і її недосконалість.

Приоритетними задачами реформування управлінських механізмів на рівні підприємств наступні: створення ефективного управлінського механізму на підприємстві або удосконалення існуючого апарату управління та його корегування, у тому числі удосконалення фінансового менеджменту; забезпечення доцільного фінансового аналізу підприємства та оцінка рівня інвестиційних ризиків; можливе покращення інвестиційного клімату та забезпечення інвестиційної привабливості за рахунок надання точної, об'єктивної та повної інформації всім суб'єктам інвестиційної діяльності (акціонерам, інвесторам, кредиторам) про фінансово-економічний стан підприємства; удосконалення системи бухгалтерського обліку за рахунок виконання функцій джерела формування економічних показників [4].

Висновки

Для того, щоб прийняти рішення стосовно ухвалення чи відхилення інвестиційного проекту необхідно розрахувати його ефективність за допомогою запропонованої методології. Дотримуючись запропонованих пріоритетних напрямків можна реформувати механізм управління на підприємстві і таким чином підвищити інвестиційну привабливість підприємства.

Бібліографічний список

1. Мельник Л. Г. Экономика предприятия / Л. Г. Мельник. – Сумы: «Университетская книга», 2003. – 550 с.
2. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. / И. А. Бланк. – МП «ИТЕМ» ЛТД, 1995. – 448 с.
3. Шмідт М.П., Кудря Я.В. Фінансово-економічна сутність управління корпораціями в машинобудуванні України // Фінанси України. – 2008. - №8. – С. 53-62.
4. Пинчукова Е. Ю. Управление эффективностью инвестиционной деятельности предприятия: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата экономических наук 08.00.05 – «Экономика и управление народным хозяйством» / Е. Ю. Пинчукова; Российская экономическая академия им. Г.В. Плеханова – Москва, 1998. – 4, [1] с.
5. Инвестиционная стратегия предприятия [Электронный ресурс] / К. 2006. – Режим доступа <http://instituciones.com/download/books/942-investigacionnaya-strategiya-predpriyatiya.html> - Заголовок с экрана.